

ego remum vobis trado firmum, si boni eritis; sin mali, imbecillum: nam concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos te, Jugurtha, quia aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine, qui opulentior est, etiam si accepit injuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adhebal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum: imitamini virtutem, et enitimini, ne ego meliores liberos sumsisse videar, quam genuisse.

II.

ORATIO ADHERBALIS AD SENATUM Romanum, qua se ab Jugurtha regno fortanisque omnibus expulsum queritur.

Ex belli Jugurthini cap. XIV.

Tritur legati, ubi ab Jugurtha cum argento et auro multo Romam missi, satis confidunt, die constituto senatus utrisque datur. Tum Adherbalem hoc modo locutum accepimus:

Patres conscripti! Micipsa, pater meus, moriens mihi praecepit, uti regni Numiliae tantummodo procurationem existimarem meam; ceterum jus et imperium penes vos esse: simul eniterer domi militiaeque, quam maximo usui esse populo Romano; vos mihi cognatorum, vos in locum afinium ducerem. Si ea fecissem, in vestra amicitia exercitum, divitias, munimenta regni me habiturum. Quae praecepta patris mei cum agitarem, Jugurtha, homo omnium, quos terra sustinet, sceleratissimus, contento imperio vestro, Masinissae me nepotem, utique ab stirpe socium atque amicum populo R., regno fortunisque omnibus expulit. Atque ego, P. C. quoniam eo miseriarum venturus eram, vellem, potius ob mea, quam ob majorum meorum beneficia, posse me a vobis auxilium petere; ac maxime deberi mihi beneficia a populo Rom. quibus non egerem; secundum ea, si desideranda erant, uti debitis, uterer. Sed quoniam parum tuta per se ipsa probitas est, neque mihi in manu fuit, Jugurtha